

Svoje besede prestavljam v prasanskrt,  
 ti prajezika ljubezni ne znaš več.  
 Vrelce vseh zvezd bom speljal v eno reko,  
 vanjo bom skočil in v njej te ugrabil.  
 Roke ne bodo več bilke v viharju.  
 usta ne bodo več suhe razpoke.  
 Moje oči bodo mirne kot sonce  
 žgoče zašle za Venerinim hribom.

NAPISAL SEM VODO, NAPISAL SEM VETER,  
 napisal sem zemljo, napisal sem ogenj.  
 Nastalo nebo je, nastala je vihra,  
 nastala je žetev z velikim požarom.  
 Izbrisal sem z vodo ga, v zemlji ga utopil,  
 Preplaval ga z ribami, z dežjem ga umoril.  
 In spet sem sam samcat kot ogenj brez vode,  
 kot človek brez zemlje in brez nebá veter.  
 Ne, zopet bom moral napisati v zemljo  
 vihar in človeka iz vode in ognja.



Pavle  
Zidar

## Zgodba

*Vsi iščemo resnico in vsi smo  
 prepričani, da vemo, kaj iščemo, ko  
 iščemo resnico.  
 (Šestov)*

Aleksander Bar si je ogledoval  
 izvod svojega novega romana z obeh  
 perspektiv: horizontalne in vertikal-  
 ne; v prvi je bila knjiga, knjiga, dog-  
 nana oblikovana, z upadljivimi na-  
 slovnimi črkami, zajetna, nekako

živo topla, ko da je opeka, v drugi pa je vzgomazelo spominjanje na vzpo-  
 redne plasti, ki so sproti odpadale, ko je tkivo dolgega povedka začenjalo

živeti in postajalo roman. Prav ta odvečna snov, ki je tekst dogradila, ga je začela vznemirjati. Zazdela se mu je bolj intenzivna kot romaneskna pripoved, le da so ti vzporedni hipi drug drugemu nasprotovali v takem obsegu, da jih ni uspel strniti v obliko. Bili so, prvič, časovno nedoločljivi in nabiti s tako regresijo, da bi prej zapadel epileptičnemu sunku kakor trenutku, ko bi se mu posrečilo tak delec obvladati in ga podaljšati v tekstovno razsežnost.

Spomnil se je, ko je dopisoval zadnji stavek in ko ga je svetloba teh vzporednih, nasprotujočih si snovi še spremljala, da se je zbal in prestrašil, ker je začutil, da bo že čez nekaj trenutkov temno sam.

To se je potem tudi zgodilo: za nekaj hipov je oglušel. Kar je potem slišal, govoril in videl, ni imelo več prejšnje vrednosti.

Zakaj?

Kot zdaj je legel na posteljo in poskušal uganiti razliko. In bolj ko jo je dohajal, dalj je bil od nje. Največje bližine so ga vedno najbolj oddaljile.

Zakaj?

Vsega razkopanega ga je potem našel prijatelj zdravnik; ko da je za-slutil, da je roman spisan. Zmeraj je vdrl k njemu, kadar se je bližal svojim največjim razdaljam.

Prijatelj je prisedel na posteljo in mu položil školjko dlani na gole prsi, obraz mu je lomil smeh, ko je odšteval srčni takt.

Kako se počutiš? ga je vprašal in umaknil dlan.

Zdaj, ko sem spisal?

Zdaj.

Kot po dolgotrajnem procesu. Sodbe sicer še ni. Toda čutini, da bi od navadnega nahoda lahko preminil. Šibak in neznaten sem. Vse me moti. Lastno življenje me žre.

Kakšno srečo imaš!

Zakaj?

Da pišeš zgodbe. Če bi jih še živel, bi bil zdaj za zidovi, kjer sem šef.

Ti: zakaj se mi izmika neka bližina?

Katera? Tista, ki tekst s svetlobo vzdržuje vidnega? Da ga slediš s stilom, z dikcijo?

Tista.

Veš, kaj je to? *Življenje zgodbe*. Zgodba je simbolika bolečine in bolečina je igra spomina, ki nikoli ne preide. Spomin je najbolj čista oblika življenja. Ne moreš ju ločiti. Brez enega ni drugega.

Temu se vselej približam, ko pišem.

In?

Mislím, da je to dogodek teksta.

Spomin, Aleksander, je večno življenje ali večna živost; in ti bi rad ujel ta blesk, ki vzdržuje simbol?

Bližam se mu.

Naglo?

Zdi se mi, da sem tik.

Ubogi Aleksander! Kmalu boš moral obleči močne zidove.

Misliš?

Nekaterim se posreči, da se srečajo z nosilcem življenja — spominom; blesk jih spremeni potem v eno svojih zgodb, ki se nenehno ponavlja, dokler je ni konec in z njo človeka. A da se to ne zgodi tako hitro in da človek ne pozabi, da je tudi še telo, prav zategadelj smo zgradili močne hiše z močnimi zidovi in vanje zaprli najbolj dovršene zgodbe spomina.

Norce!

Ne. Nobenih norcev ni na svetu. Kako zabrisane predstave imamo o nas samih! In tudi jaz nisem cinik, ko govorim o močnih zidovih. Morda so bili ciniki tisti, ki so nam tako hišo odstopili v uporabo, češ da ne bomo ušli ven.

Norcev ni, Aleksander. Samo zgodbe so.

In te je treba zapreti?

Močne zgodbe. Enolične, ponavljajoče se zgodbe, ki so postale že same sebi namen. Čistost spomina je treba nekako obleči.

Zapreti, osamiti z zidovi starih gradov, z jeklenimi križi v oknih, tišino in brezperspektivnostjo?

Poslušaj, Aleksander, ne ruši razmerja med življenjem in spominom, ki vsak naš življenjski drget spremeni v dokaz. Pridi kdaj k meni! Videl boš najbolj čisto simboliko zgodb. Te zgodbe vedo, da je njihovo telo zid; včasih ga skušajo spremeniti zgodbi v prid, podobni so svojim sestrskim primerom v jetnišnicah; tam je tudi močna in čista zgodba, ki se je izdvojila telesu, prejela nadomestilo za izgubljeno.

Ne verjemi v oznako, da smo tam norci!

Kaj pa je potemtakem življenje? Agitacija samega sebe?

Prijatelj zdravnik je segel po pleterskem brinovcu, si nakapljal prozorno, močno, po ognju dišečo tekočino v kozarec, vdihnil duh brinja in se razširil, da so se videle vzdrhte in močno prekrvavljene nosnice. Streslo ga je dvakrat, trikrat in izmrmral je nerazumljiv glas.

Boh . . . kakšen fin pekel proizvajajo ti svetniki!

Glej . . . in obstal je na neki nevidni duhovni opori, oni so tudi za močnimi zidovi.

Aleksander mu je prisluhnil.

Vprašal si me, kaj je življenje? Rekel si še, da je to agitacija samega sebe. Nič bolj ustreznega še nisem slišal. So pa med mojo in tvojo nemajhne razlike. Ti pišeš, ti se moraš izražati tako, da me pritegneš, jaz spet, da tebe; agitacija je pritegovanje na vseh ravninah. Še bolje pa bi označil življenje, če bi rekel, da je živeti, *pripovedovati* se. Bistvo življenja je pravzaprav povedek.

Govoriš kakor Janez v Razodetju, je rekel Bar, zroč ga s stožčastim vidnim poljem.

Že vem, mu je odvrnil, misliš na: V začetku je bil Govor . . . Vse je nastalo po njem in nič od tega, kar je, ni nastalo brez njega. Brez Janeza vem, da je govorjenje izzvalo človeško posledico. Z eno besedo: povedek. Govorjenje je najbolj zapleten pojav, po njem je mogoče od blizu slediti

bistvu življenja in resnici smrti. Zato — predvsem zato — sem jaz bolj jezikoslovec kot nevrokirurg.

Res?

Res, Aleksander. Če je vse nastalo po njem in nič brez njega — mislim dikcije — potem se ne smemo obnašati do variacij na to temo, ko da je to mistika. Ti veš, da mi je žena pred nekaj leti umirala za maligno obliko tumorja. Tudi to veš, da sem bil tedaj več ko obupan. Ne veš pa, da sem dočutil izrednost svoje teze, da je po načinu govorjenja mogoče slediti življenju in smrti, prav pri svoji ženi.

V času tako hudih preskušanj, kot je rak, človek spremeni stil svojega govorjenja, miselnost dobi drugačno rotacijo. Po načinu, kako se je začela agitirati, sem rahlo upal, da bo ozdravela, in nobene druge osnove nisem imel kot jezikovne. Ko so ginekologi že odštevali minute, je iz žene planila nova povedna oblika oziroma domišljija in smrt se je začela umikati v globino svoje neizraznosti. Jezik oziroma stil jezika je res življenje. Vse nastane po njem, če hočeš, in nič, kar je, ni nastalo brez njega.

Pridem k tebi! se je dvignil Bar. Prepričal si me. *Jezik je vse.*

Vse! Če je vse življenje.

Vse je.

Je.

In smrt? je vprašal Bar. Je tudi to del jezikovnega?

Tudi. Poslušaj! Je pravemu samomorilcu, ne teatraliku, ki je izvedel samo preskus življenjskega gona, uspela vrnitev nazaj?

Kot vem: ni.

Poslušaj me še zdaj. Ko sem svoje dni preživljal dopust v istrski vasici in sem šel proti večeru na zrak, se je okoli mene že navrgel mrak, rjav, a plitev še. Pridem blizu hrastovja, ko vzšumi tema in iz nje se izplete človek. Gre proti hrastovju. Napenjam se, kaj neki bo. Ta pa seže po veji in veja se zlomi. Prime drugo, tretjo. Toliko časa otipuje in lomi okoli sebe, dokler ga neki krak le ne obdrži.

Si bil lahko ob vsem tem miren?

Kaj pa naj bi?

(Gledala sta se in se skušala s pogledi iztiriti iz ravnotežja.)

Zavpil bi bil.

In potlej?

Povedal bi ti, zakaj to počne.

Aleksander, kadar človek dela samomor, je kakor ptica, ki plete gnezdo: nikogar noče v svojo bližino, zlasti ne v svoj nagon pletenja. Zato sem mirno počakal, da se je . . .

N-e! je zavpil Bar.

Kadar je v kom povedek življenja utihnil in ni nikogar, ki bi te povzel s svojim, tedaj se zgode hude reči.

Bar se je zasmeril z velikim, ribje odprtim pogledom. Obraz se mu je nasmihal, oziroma posmehoval.

Prijatelj ga je prijel za zapestje in mu s kancem prstne blazinice otipoval puls.

Kako hudo je ... ko je konec neke pripovedi, je rekel z globokim, šaljapinovskim glasom Bar.

Bil si že rahlo mrzel, kaj?

Povedek, povedek ... je res sila.

Tako odmišljena stvarnost, pravzaprav je ne moreš niti natančno opredeliti, preneznatna je, brez razsežnosti, in je življenje, medtem ko ti nisi.

Nisem. Sem le kup kosti, veznega tkiva, mišic, kit, krvi, sluzi in vode, ki ga požene v svoj smisel moja agitacija. Jaz bi se ... kadar bi se ... takole ... med enim in drugim ... romanom.

Te takrat napolni molk?

Za nekaj sekund, dalj nikoli.

Jezik, Aleksander, je edina in prava prihodnost, pri tem studentu bo nekoč človek načrpal vse energije, ki jih zdaj še išče v plasteh zemlje. Midva tega ne bova več videla.

Govoriš kakor Izajja.

Morda, a nikoli ne mislim nanj, ko govorim. Vedno le nase in na tistega, ki me posluša.

In če si vse to le izmišljava? je vprašal Bar.

To brez dvoma, saj si tudi naš živčni sistem izmislil bolečino, ki je kot take ni, toda zaradi objektivne resnice je to potrebno. Svet si moramo izmišljati na najbolj nemogoče načine, da odkrijemo tisto piko — ali neznatnost — resničnosti.

Bar je segel po steklenici in v šilcih sta se zalesketali dve solzi. Vonj jedkega žganja ju je vznemiril, z rokami sta segla po sebi, po dlačju na prsih, rokah.

Kako vonj zbega človeka, je rekel zdravnik.

Res.

Si kdaj pomislil, zakaj?

Sem.

Zakaj, misliš, da ga?

Vonj je prijem.

Na zdravje teh minišičev, ki vare tako močan in bujen vražji svet!

Spila sta in za hip pridržala moč, ki ju je nato stresla. Pekoči občutek v ustih je hlapel. Svet okoli njiju je postal vroč.

Zdaj ti nisem več potreben, je rekel prijatelj zdravnik in vstal.

Veliko si napisal.

Dotaknil se je rokopisa in prebral naslov.

Dober je. Pridi kaj naokoli, čakam te z zgodbami, ki so same sebi namen. Škoda, da znajo samo svojo varianto.

In samo zato jih zadržuješ v gradu?

Samo zato.

Kaj bi nam pa mogle, če bi prosto krožile med nami?

Na jetra bi nam šle; ne spadajo v svoji čisti obliki med neporušena ravnotežja. To so čisti spomini, Aleksander. Potrebujejo telo in telo jim je naš grad. Tudi morilec je porušeno ravnotežje in ne spada več v prosto krožnico.

Z naraslo bolečino je odložil spominjanje na prijatelja zdravnika in se vrnil k izvodu novega romana. Prebral je prvo stran.

Kakšen stil!

Ne stil, ampak odgledovanje objektivnega sveta, sicer je pa to seveda stil.

Zamislil se je v odstavku, ki je odgledoval gručo cipres, ki jih je zbrala neznana napetost v vzvišen namen; gručo, ki je žarela v sredozemskih mrčih sredi trt, rožmarina, koruznih lat, fig in trepetala v izparinah sveta, ko da si jo izmišlja impresionistična tehnika.

Ali sploh je ta svet ali ga ni, se je zamislil Bar, ali sem ga sam nametal skup kakor smeti, se ga izmislil in začel preprosto odsevati prek jezika, ali pa ta svet vendarle je in odseva mene.

Kdo koga?

Spomnil se je, da mu je prijatelj ob branju prejšnje knjige pisal, da sta zanj odslej v njem dve osebnosti, ta, ki piše, oziroma ki odgleduje svet, in ta, kateri ta hip naslavlja to pismo. Z upanjem ga piše, da ga bo posredoval onemu drugemu.

Bara je to sporočilo najprej zabavalo, prijatelja je celo vprašal, katerega ima rajši, tega, ki ne piše, ali onega, ki piše.

Ta, ki piše, je brez dvoma silnejši, živi tako živo, da te povleče za sabo, pač nima telesa; pri pisatelju, kjer začutiš zadaj njegovo telo, ne moremo več govoriti o pisanju. Ko berem Balzaca, in čeprav mi je njegova podoba znana, ga nikoli ne začutim v tisti nezmernosti, ki jo je v resnici predstavljal; zmeraj ga prekrije njegov jezik tako popolno, da je stik z njim nemogoč, razen prek dikcije, s katero odzrcalja sebe v svetu.

Dobro, in kdo je zdaj pravi Balzac, in kdo sem zdaj pravi jaz?

Prijatelj se je nasmejal. Ga radovedno pogledal in stopil k sebi, k tistemu, ki ni telo, ki je stil telesa. Mislil je, da ga ne vidi, ko se je pred njim razpolovil in odšel k onemu.

Pravi jaz ali pravi Balzac ali pravi Camus ali pravi Primož Trubar in tako dalje je tisti, ki ni telo, ki je jezik. To potrjujejo tudi prepiri med ljudmi in razmerja sovražnosti vseh vrst; človeka nikoli ne uničimo prej, preden ne spregovori, in tudi ne opredelimo se prej zanj, preden se ne odzine.

Zaprj je knjigo in drsel s prsti prek nje.

Kakšna dvoličnost je resničnost! je pomislil. Ni res, kar je res, ampak je resnica to, kar sproti odčutim.

Ciprese tam zgoraj so neresnične, šele ko jih s svojim jezikom prevedem v posebno občutje, so objektivni svet.

Ali pa so se ciprese res kaj spremenile, ko sem jih objektiviziral? Ne, nič. Iste so in ostale bodo iste.

To pomeni . . .

Da je vse le Sizifov mit. Spreminjaš zato, da ni nič spremenjenega.

Odložil je knjigo in se preoblekel.

Zunaj je vse migotalo od poletne soparice. Nitasta svetloba je pregorevala in se iz nekakšne sivine — kot Feniks — vzpenjala na nebo.

Vzel je izvod romana in ga podpisal, ga spravil v aktovko ter odšel v savno poletnega dne.

Zagledal se je v mrki gradič, črnkast od časa dolgih jeseni in vlažnih zim.

Streha iz skrila je bleščeče žarela.

V zvoniku je plenknilo.

Ljudje niso govorili, ampak le naglo dihalo od neznosne vročine razredčeni zrak.

Zlagoma je dohajal grad.

Kafkov.

Že je bil v njegovi senci brez izrazite oblike.

Bližal se je obokanemu vhodu, kjer je vratar v svoji loži bral časopis.

Oko se je z dvomom sprožilo vanj izza časopisne strani.

K doktorju Platonu bi rad, je rekel Aleksander Bar.

Kot kaj? je vprašal vratar.

Aleksandra je žgalo po nogah sonce, ko je stal pred vratarsko ložo.

Kot prijatelj.

Ime.

Povedal mu ga je.

Telefon je oživel v zvokih, nato je v slušalki zaslišal prijatelj (oblovski) glas. Nekakšno zaspano vzdihovanje.

Išče vas tovariš Bar, je povedal vratar.

Glas v slušalki se je posebil, postal je višji in naglejši. Vratarjev habitus se je tudi spreminjal, dobil je barvo in zanos.

Prosim, mu je dovolil prehod čez nevidne črte, ki jo je skrbno nadziral iz lože.

Bar se je znašel v notranjem dvorišču, polnem drevja in rož, miru in zavratne tihote.

Zdelo se mu je, da sliši nekakšno mrmrajoče petje.

Stopil je na hodnik. Po njem so postavali ljudje v zebrastih oblačilih; vsak je nosil izraz svoje zgodbe na obrazu.

Nihče se ni zmenil zanj. Zdelo se mu je, da ga niti vidijo ne.

Kakor kartuzija, ga je obšla asociacija.

Potrkal je na vrata s tablico prijateljevega imena in naziva. Zaslišal je korake, nato so se odprla in v belem, snežnem oblačilu je stal pred njim dr. Platon, ves spremenjen, nekako sanjski, odgledan po nekem tujem občutju.

Krasno! se ga je razveselil in ga potegnil v prostorno, s hladom nabito pisarno. Po stenah so visela olja v vangoghovski barvni tehniki.

Aleksander je molče izročil najprej izvod novega romana.

Dr. Platon je knjigo preblisnil vertikalno in horizontalno.

Čestitam! To je tisti, ki te je takrat tako razdvojil.

Z vzporednimi plastmi, je odgovoril Aleksander, če se še spominjaš.

In s svetlobo zrcaljenja ali spomina, je dodal dr. Platon. Lepo, da si prišel. Hvala za knjigo. Daj, sedi, glej . . .

Sedla sta.

Močna hiša je to, je rekel Aleksander, ko je s pogledom obšel strop in debelino zidov ob oknih.

To je telo, Aleksander.

Zidovi?

Zidovi, je ponovil tiho.

Mogoče je res, kar si mi govoril tedaj.

Tisto o zgodbah?

Ja.

Dr. Platon je dobil otožen videz, sklenil je roke in objel koleno.

Takrat, se je spomnil, sva govorila o norcih, ki da jih ni. Rekel sem ti, da so samo močne zgodbe oziroma spomini brez življenja. Ljudem, ki so oblekli te zidove, je uspelo porušiti ravnotežje med spominom in telesom, zableščala je moč agitacije z enim samim povedkom.

Rekel si mi, da bi nas ta ponavljajoča se zgodba motila, če bi bila med nami.

In tudi osvojila, Aleksander, ker je kot princip reklame. Ti ne veš, kakšna moč je zgodba, ki reproducira le samo sebe neprenehoma. Zglej se v religije! Vse o njih nam je znano: vsak dan nam ponujajo isto pripoved. In čeprav si gluhi zanjo in nasprotuje tvojemu stilu, si ob svojem času zanesljivo njen plen. Dalje fašizmi. Spet samo romaneskna forma, ki se neobvladano ponavlja. Trenutek.

Dr. Platon je pozvonil.

Vstopila je sestra, ki je bila drugačna od žensk zunaj v mestu.

Recite, naj privedejo Mariča!

Sestra je brez besede odšla.

Ti, imaš prav, je rekel Aleksander.

Kaj naj bi imel prav?

Da vse to, kar se tu dneve in dneve brezoblično ponavlja, zapušča sledi.

Človek, Aleksander, je mehak kakor kalij, ni trd in nobena skala ni, in ni res, da lahko prenese vse. To so laži o človeku. Laži sistemov. Kadar človek, kot rečeno, prenese vse, je že enopovedno bitje. Ali zasvojen.

Potrvalo je.

Vrata so se odprla, vstopili so trije moški, dva v belem in eden v zebri.

Moški v zebri je bil videti odsoten in podoben Van der Lubeju, ki je pred več kot šestdesetimi leti zažgal nemški Reichstag.

Naj sede! je pokazal dr. Platon.

Mariča! ga je poklical z močnim glasom.

Izpod čela je zablodil prekrit pogled.

Vidiš, on je popolnoma miren, odsoten, komaj se spominja, kaj je storil. Njegova zgodba je tako razkrojena kakor megla, v katero je dahnil veter. Nič je ni. In vendar so ga te senčice zasvojile. Obleči je moral naš grad.

In kaj pripoveduje?

Nekaj neslišnega.

Ga ti razumeš?

Ne.

Je to vse?



Ni vse.

Kaj pa je še?

Imel je očeta, pridnega kot mravljo, hodil je v Čedad delat, vsak teden se je vračal domov, ljudje so ga videli ali pa tudi ne, ko je prihajal in odhajal, vselej je prihajal namreč ob mrakovih. Nekoč pa tega tihega, skromnega očeta ni bilo več iz Italije. Žena in sin sta ga čakala, njega pa od nikoder. Vsem je bilo na dlani, da ju je zapustil in izginil. In fant je doručal, zrastle, se zaposlil in nekega dne, ko se je zvečer vrnil domov, v majski mesečini na pragu zaklal mater. Ob truplu je potem oposedel do ure, ko so ga miličniki vklenili in pripeljali vsega zbeganega sem. Ne zaradi uboja, temveč zaradi lisic na rokah.

Bil je ves iz sebe, ker je bil vklenjen.

Razklenite ga! sem jim rekel.

Ostala sva sama.

Kaj je bilo? sem ga vprašal. In tedaj je začel mrmrati to megleno zgodbo in jo mrmra še zdaj.

In če se le dela?

Kje pa! Poznamo mi ljudi, ki jih je zasvojil lik kakega močnega spomina. To so taki.

Ko sem ga na dan pogreba njegove matere testiral in je zunaj klenkal mrliški zvon, sem mu povedal, da jo pokopavajo. Tedaj je njegov pogled za hip odblisnil spomin nanjo, spomin, kot ga imamo, recimo, na kakšno davno veselico. Ni dojel dne. Zato smo pa mi vse njegove. Zasumil sem, da je mater ubil po nekem vzorcu, po liku nekega spomina, ki se je bil že rahlo oddvojil od njega . . .

Odpeljite ga, prosim, nazaj na oddelek!

Trojica se je vznemirila in odšla.

Vrata je spet zapečatil mir.

Naročil sem miličnikom, naj pozvedo na kvesturi v Vidmu, kje bi lahko bil njegov oče. V treh tednih smo dobili obvestilo, da ga v Italiji niso izsledili, da je odšel iz podjetja, dne tega in tega in se ni več vrnil. Istega dne je dvignil tudi plačo, zato so v podjetju mislili, da se je zaposlil nekje doma in se niso več brigali za njegovo usodo.

Takoj sem naročil, naj prekopljejo s sosedi dvorišče in še istega dne so naleteli na razpadlo truplo z dokumenti in nedotaknjeno plačo v lirah.

Na dlani je bilo, da je pokojnica vedela za zločin in ga je iz ljubezni do sina prekrivala vse do smrti.

Straš-no!

Poklical sem ga predse in mu povedal, da smo našli očeta. Ni se spominjal dejanja.

In če bi se?

Poskusili bi ga obtožiti.

In potem?

Mogoče bi zavest o tem dejanju zvezala spomin s telesom in čez čas bi morda le imeli človeka, ki ne bi mrmral. Tako pa je . . . konec.

Kaj boš z njim?

Nimaš pojma, kako so ti enopovedni ljudje odporni, skoraj neuničljivi; žive onkraj sebe. Telo je sicer še tu, vendar močno odmišljeno. Včasih, ko le najde kdo stik s to odmišljeno obliko in se zave svojega položaja, skoči čez okno, navadno padajo pod mojega.

Daj no!

Takrat sem pretresen in razmišljam.

Kaj?

Zakaj je živeti tako naporno, tako ponižujoče, celo nesmiselno. Čez čas pa najdem odgovor tudi na to dilemo. In se grem spet dalje zdravnika.

Zdaj ti bom predstavil ženkico. Primer, za katerega se ti bo zdelo, da mu ni bilo treba obleči grajskih zidov.

Pozvonil je in čez kakšnih pet minut je vstopila v civilnem oblačilu prijetna gospodična. Njen pogled se je rahlo zmedel, ko je zadel še ob Aleksandra Bara. Obstala je, s smehljajem je prosila dr. Platona, naj ji pomaga.

Izvolite, gospodična . . . S tovarišem sva si zaželela lepe družbe. Moj prijatelj je pisatelj Aleksander Bar in tole je njegova nova knjiga.

Krasno! je odzinila in se zastrmela vanj skoraj do solz. Vi ste . . . Bar . . . Ah . . . Povejte, dr. Platon, kolikokrat sva se pogovarjala o njem.

O meni?

O vas.

Saj nisem jaz knjiga; mogoče o mojih knjigah.

Bolj o vas.

Res?

Res. Verjetno si tega pisatelji ne žele, a to spada k njihovim knjigam. Obvezno. Ne morem in ne znam prebrati knjige, če ne vem še kaj zasebnega o pisatelju.

In kaj veste o meni?

V-se! je odblesčala z belimi zobmi in glaskom, ki se je zapičil vanj ko izstreljen.

Vaše knjige, to ste vi sami. Edini ste, o katerem mi ni bilo treba popraševati naokoli.

Krasno! se je začudil Aleksander.

Gospod doktor, ali ni mar res?

Res je.

Ko sem prebrala Kislo jadro, sem vedela, da ste jurist, ko sem prebrala Bleščečo tihoto, sem vedela, da ste filozof, iz Majde sem zvedela, da ste ljubitelj žensk, iz Jakobove hiše spet, da ste svetnik, iz Javorovih semen, da ste profesor. Imam prav?

Aleksander Bar je odkimoval in se staknil s prijateljevim pogledom.

Vi boste seveda rekli, je povzela, da niste nič od tega, kar sem bila naštela; lahko rečete to, meni lahko rečete vse, toda zasebno ste vi vse to, kar sem naštela.

Mogoče sem profesor . . .

O, in svetnik. In ljubitelj žensk. In . . . filozof . . .

Preveč, gospodična!

Mislite, da sem bolna?

Ne mislim tega.

Gospodična je tu na obisku, moja gostja je, je pojasnil z zadržanim glasom dr. Platon.

Njen pogled je bil kot pena na ustih: svetel.

Zanima me, kako ste se mogli odločiti za te štiri »poklice«.

Gospodična se je nasmehnila.

Naj mu povem? je vprašala dr. Platona.

Le.

Naj mu povem vse?

Zdaj se ne smete skriti za C, če ste že rekli A in B.

Mi ne boste zamerili?

Aleksander se je vznemiril. Pogled mu je dobil roke in z njimi se je oprijel stola.

Prepričali ste me, da ste to, je odgovorila. Drugi me ne.

Bar je pobleдел.

Dr. Platon je vstal in se zasmejal od srca, prijel je svojo gostjo rahlo za roko, dvignila se je in se smejala tudi sama.

Lepo ste mu povedali, jo je pohvalil. Ali bi šli v kuhinjo in nama skuhal čaj?

Bi.

Prosim.

Ali ni mar vse resnično, kar sem rekla?

Absolutno je vse res.

Pospremil jo je na prag in se vrnil, skrivajoč smeh.

To si mi ti . . . skuhal, se je hudoval Aleksander.

N-e . . . Ne . . . ne!

Izsmejal se je, kolikor je mogel.

Ta ženska je v prvem krogu shizofrenije, dobro me poslušaj. Kadar hočem komu resnično pomagati, in če je vsaj drobec simptoma, toliko recimo, da s testom ne morem nečemu blizu, takrat si vselej pomagam z jasnovidno shizofrenijo. V prvem stadiju je to sonda, s katero je mogoče pri nekom odkriti marsikaj. Sicer sem ti pa res hotel, a le kot poskus, dokazati, da je človek neverjetno blizu enopovedne agitacije; tebi je sicer naštel kar štiri, no, in preden bo prva izločila drugo in le-ta tretjo in četrto, boš ti še zmeraj daleč od Kafkovega gradu. Ne zameri mi! Človek je zelo blizu . . .

. . . norcu, hočeš reči . . .

Ne, ne, norcev ni, to so izmišljotine, o tem sva dosti govorila. Ne zgubljava besed o tem! Človek je na robu vsak dan in s tega robu je ena sama smer.

K tebi! je rekel mrzlo Aleksander.

Ali pa . . . v kartuzijo, cerkev, arest in tudi k meni seveda. In to ni nič, nič . . . slabega. Samo človek si.

To pa je . . .

Spomin.

Na kaj?

Moja gostja ti jih je naštel štiri, a jih je neskončno več.

Aleksander je grenkobno pokimoval.

Te zanima, v kaj prehaja ona.

Bar se je smehljajal.

Imela je dva: profesorja in šoferja kamiona; z obema je šlo tako daleč, da je bilo že predaleč in nekega dne se je le morala odločiti za enega. Šoferju, ki je bil bolj ljubosumen, je zaupala, da ji ta in ta grozi in jo zasleduje, ker se hoče z njo poročiti. S tem je hotela izsiliti poroko z njim. Šofer pa ne bodi len, brž v Trst po pištolo in ustrelj profesorja na njegovem domu. Ko se je ovedel, kaj je storil, je vzel dve najlonki in se obesil na podstrešju.

Kakšna norost! je rekel patetično Aleksander.

Nobena norost. Zdaj se ženska razceplja in bliža jedru tega spomina, vse bolj je spomin na to, čez nekaj mesecev bo samo še to.

Zakaj take skrajnosti?

Ne vem, Aleksander.

Potem je življenje samo to?

Samo.

En sam spomin.

En sam. Vsak ima seveda svojega. Eni potujejo k Bogu, drugi v nerazumljivo mrmranje, tretji k svoji zločinski žrtvi.

In nihče, kaj, ne doseže svojega cilja.

Nihče.

Vsaj to je v redu in dobro na svetu in onkraj njega.

Vsaj to, res.

Vtem je gospodična vstopila kot prepah lahno in prinesla čaj. Njen smeh je odsmehoval neki davni smeh.

Zdaj je Aleksander dobro videl, kako se nagiba v svoj spomin. Toda na ven je bila še zmeraj polna sončne igre.

A ste mi zamerili? ga je vprašala.

Aleksander jo je potegnjal v fotelj zraven sebe, se ji nasmehnil in jo používal.

Veste, jaz nisem bolna.

Vem.

Vam je povedal dr. Platon?

Povedal mi je.

Jutri grem domov.

Domov pojdete, ji je pritrdil tudi zdravnik.

In kaj naj rečem, če bo spet prišel?

Ne bo ga več, je odvrnil dr. Platon.

Ste prepričani?

Prepričan.

In če pride?

Če pride . . . ne pojdete več za njim ko zadnjič.

Vstala je in se nežno ognila obema ko Ofelija. Pri vratih se jima je spet pokazala: vsa je bila nasmehnjena. Potem pa zginila v lesu, obloženem z usnjenimi blazinicami.

Molče sta odpila nekaj požirkov in gledala za njo.

Žalosten sem, je rekel Aleksander.

Ker si videl in okusil resnico?

Kakšen nesmisel je vse skupaj!

Motiš se.

To da je smisel, kar sva pravkar doživljala?

Doživljala in govorila. Drugega ni.

Zidovi da so smisel?

Prav za vsakogar. Tukaj imam sedemnajstletnega mladeniča.

Hvala.

Kot trileten je videl, kako mu je oče ubil mamo. Zdaj vsak dan potuje v smer tega pošastnega zločina.

In ga ne doseže.

Ne.

Zakaj ne?

Ne vem. Morda potem ne bi bilo več nobenega smisla na svetu in zunaj sveta.

Aleksander je vstal. Dr. Platon se mu je približal.

Greš?

Kakšen kraj je ta grad!

Dr. Platon je šireč odpiral roke.

Veš, kdo je rekel, danes veš, kdo si, kaj boš jutri, pa ne veš?

Aleksander je nevidno pokimal.

Strah me je, je rekel s prezebljenim glasom.

Mene pa ni nič več.

Odšla sta na hodnik. V velikih oknih so žareli večerni kraki sonca. Zazdelo se mu je, da je v kartuziji in da se bo vsak hip začelo prepevanje korala.